

שיצאה מחוץ למחיצתה [כלומר, גוף הבהמה], מכל מקום, מועילה לה השחיטה כדי לטהרה מידי נבילה. ודינה כטריפה שנשחטה, שאסורה באכילה אבל אינה מטמאת כנבילה.

וכעת מוכיחה הגמרא מדברים אלו:

קתני מיהא רישא: הוציא עובר את ידו, והחזירה, ואחר כך שחט את אמו — מותר באכילה!

ומדייקת הגמרא: **מאי לאו**, האם לא, זה שאמרה בכרייתא "מותר באכילה", נאמר **אאבר** עצמו?! (34) וקשה לרב שאמר "אבר עצמו אסור"?

ואם הוציא העובר את ידו ולא החזירו, ושחט אדם את אמו, ואחר כך חתכו ליד —

ב-פז **הבשר של הבהמה והעובר שבפנים טמאים כמגע נבילה.**

שהרי הן הבהמה והן העובר, נגעו לאחר שחיטה ביד, שדינה כנבילה. שהרי לא התירתה השחיטה. והרי היא ככל בהמה שמתה שלא בשחיטה, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: הנגיעה של בשר הבהמה ביד, הרי היא כמגע בטריפה שחוטה, שמדרבנן מטמאת את הקדשים בלבד, (33) ולא כמגע נבילה לטמא אף חולין. ועל אף שאין השחיטה מתירה באכילה את היד

המוקדשין מדרבנן. ומשמע שמדבר בבהמת חולין טרפה שנשחטה.

וכפירוש רש"י כאן, מבואר בדברי הרמב"ם [אבות הטומאות ב ת] "טריפה שנשחטה אף על פי שהיא טהורה מן התורה, אם נגע בה הקודש, נטמא מדברי סופרים". משמע שאף אם היתה הטרפה של חולין, מטמאה את הקודש.

וראה בהגהות הגר"י פערלא [ספר המצוות ח"ב ל"ב י"א] שמוכיח כדעת הרמב"ם מדברי הגמרא לקמן [קכג ב] שמזכירה את הבהמה והחיה כמי שיש בהם טומאה דרבנן במוקדשין, אם היו טרפה ונשחטו. ולשיטת רש"י לקמן [קכג ב] **ובעל המאור**, הדבר תמוה שהרי אין מקדישין חיה. אלא על כרחך מבואר כדעת הרמב"ם שכל בהמה וחיה [טהורה] אף של חולין, שהיו טרפה ונשחטו, מטמאים את הקודש. ודברי רש"י לקמן.

34. יש לדון, מה ראה המקשה להקשות מן הברייתא הזו יותר ממשנתנו, שלגביה כבר העמידה הגמרא כי "מותר באכילה", נאמר על העובר?

בשחיטת העובר. אך קודם שנשחטה הבהמה לא חל בו כל דין, והיאך מקבל טומאה?

והכריח מכך המלוא הרועים, שכוונת רש"י שכל זמן שהאבר מחובר, אף אם יצא חוץ למחיצתו, אינו אבר מן החי. אלא רק עם חיתוכו. ועל זה אומרת הגמרא, שמחיים אין העובר מקבל טומאה מהאבר, ואף הוא עדיין לא נטמא. אבל, אם שחט את אמו ויצא העובר, ואחר כך חתך את האבר היוצא, מקבל העובר טומאה מהאבר שנטמא אז בטומאת אבר מן החי. אך לא קודם לכן.

33. כך מפרש רש"י כאן, שדין טומאת טרפה שחוטה הוא כאשר נוגעת הטרפה במוקדשין. אולם לקמן [קכג ב] מפרש רש"י שכאשר הטרפה היא בהמת מוקדשין, הריהי מטמאת אף אם נשחטה. וכלשונו שם ד"ה מטמאה במוקדשין "כלומר, אם של מוקדשין היא". ומבואר, שבהמה טרפה של קודש מטמאה אחר שנשחטה. אך לא בהמת חולין. וכן מבואר בדברי בעל המאור עד ב. וצ"ע ממה שפירש רש"י כאן שטרפה שחוטה מטמאה את

מתרצת הגמרא: **לא**. דבר זה שמותר, לא נאמר על האבר, אלא **אעובר**.

חזרת הגמרא ומקשה: **אי** אם **אעובר** נאמר שמותר, **אימא סיפא**, יקשה מהמשך אותה ברייתא, ששנינו בה: **שחט את אמו, ואחר כך החזירו העובר את היד, אסור באכילה**.

וקשה: **אי**, אם מדובר **בעובר**, **אמאי**, מדוע **אסור** אם לא החזיר את היד אלא לאחר שחיטה? והרי כל העובר, מלבד היד, היה בפנים בשעת השחיטה, ומדוע יש לאסור את העובר?!

מתרצת הגמרא: מדובר **כדאמר רב נחמן בר יצחק** [לקמן] **"לא נצרכה אלא למקום חתך"** [ה'גבול' שבין חלק האבר שיצא החוצה ונאסר, לבין החלק שנשאר בפנים ומותר].

הכא נמי, כך גם כאן דברי הברייתא "שחט את אמו ואחר כך החזירה – אסור באכילה" **לא נצרכה** לא נאמר דבר זה, **אלא** כדי לאסור את **מקום החתך**.

ובתחילת הברייתא, שמבואר בה שאם החזיר את ידו קודם שחיטה חותך את היד בלבד בצמצום ומשליכה, וכל השאר מותר באכילה, ואף מקום החתך. כיון שאותו "מקום החתך" עומד בשפת הרחם, הרי עדיין לא יצא חוץ למחיצתו. וכיון שהחזיר היד, שב מקום החתך אל תוך הבהמה, ומותר.

אבל, אם לא החזיר העובר את היד קודם

שחיטה, אף מקום החתך עצמו אסור. ואף שלא היה מחוץ לבהמה, מכל מקום, לא נחשב שהיה בתוך הבהמה, מאחר ובשפת הרחם הוא עומד. ומקום זה אינו נחשב לא כפנים הבהמה, ולא כחוצה לה.

ומקשה הגמרא: **איני!** הרי מוכח לכאורה שלא כדין זה, **והא**, הרי **כי אתא**, כאשר בא **אבימי מבי חוזאי**, **אתא**, ואייתי מתניתא **בידיה**, בא, והביא בידו ברייתא:

נאמר [דברים יד ו]: "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו".

ומפסוק זה דורשת הגמרא להלן [סט א] שעובר נותר על ידי שחיטת אמו, ואינו צריך שחיטה לעצמו. לפי שבתחילת הפסוק נאמר "בהמה", ובסופו "בבהמה אותה תאכלו", ודורשים מכך שבהמה שבתוך בהמה, דהיינו עובר, מותרת.

וממה שנאמר בתחילת הפסוק "פרסה", ובהמשכו "פרסות", למידים:

פעמים שאתה אוכל את כל אברי העובר הנמצא בתוך אמו, ופעמים שאין אתה אוכל אלא מקצתם.

כיצד?

אם הוציא את שתי ידיו, ופרסה אחת החזיר, **אכול** את אותה הפרסה שהחזיר. (35) ואם שתי פרסות החזיר, **אכול** את שתיהן!

הנבילה. ומכך היה משמע למקשן, שהנידון הוא האבר ולא העובר.

35. כך פירש רש"י שהוציא שתי ידיו והחזיר

וביד אליעזר ביאר, שעיקר הקושיא היא מסוף הברייתא "ומה שבחוץ טמא ואסור". ופירש על כך רש"י, שבפרק העור והרוטב דורשים שאבר מן החי מטמא כמו אבר מן

של שניהם.

אולם אף על זה קשה: **והא תרי קראי**, שתי תיבות, **קא נסיב לה**, דרש התנא במתניתא לצורך הלכה זו:

א. "פרסה" החזיר — אכול.

ב. "פרסות" החזיר — אכול.

ולשם מה צריך שתיהן? והרי כיון שאם החזיר אחת מהם מותרת, הוא הדין אם החזיר את שתיהן?

מאי לאו, האם לא נצרכו שתי תיבות אלו לכך: חד קרא תיבה אחת באה להתיר **האבר** היוצא עצמו, וחד קרא התיבה השניה באה להתיר את **מקום החתך**?

ואם כן, שוב קשה לדעת רב הסובר שהאבר היוצא עצמו, אסור?

ומתרצת הגמרא:

לא. חד דרשה, "פרסות החזיר — אכול", נצרכה להתיר **מקום חתך**, שאם החזיר פרסתו, מקום החתך מותר.

ואילו **חד**, הדרשה השניה, "פרסה החזיר — אכול" נדרשת להתיר "קלוט במעי פרה" [להלן יתבאר מהו], ודין זה נאמר **אליבא** לשיטת **דרכי שמעון**.⁽³⁶⁾

וקשה מכך: **מאי לאו**, האם לא מבואר כאן שאם החזיר העובר **פרסה**, **אכול פרסה**; ומשמע, שמותרת היא?

ואם כן, קשה לרב שאמר "אבר עצמו אסור" וכאן מוכח שהאבר שהחזירו, מותר?!

מתרצת הגמרא: אכן **לא** כך הדרשא. אלא דורשים: אם החזיר העובר **פרסה**, **אכול עובר** בלבד, אך לא את הפרסה שהוציא והחזיר!

שוב מקשה הגמרא: **אי** אם רק **העובר** לבד מותר באכילה, **מאי איריא**, מדוע נאמר באותה מתניתא "חזיר — אכול", הרי **אפילו** אם **לא** החזיר העובר את הפרסה שהוציא, **נמי** גם כן מותר?!

אמר רב נחמן בר יצחק: דברי המתניתא שאם החזיר מותר, **לא נצרכה**, לא נאמרו **אלא** לענין דינו של **מקום החתך**.

וכך הם דברי המתניתא: החזיר פרסה, היא עצמה אסורה. וחתוך אותה, לפי שאסורה היא. אולם אכול במקום החתך שלה, כיון שהחזיר את הפרסה.

הרי, שמקום החתך אף הוא בכלל הלימוד של "בהמה בבהמה", כיון שלא יצא מחוץ לבהמה.

ואם החזיר שתי פרסות, אכול במקום חתך

שהקשה המהרש"א.

אחת מהם. והקשה המהרש"א [מהדורא בתרא] מה הכריח את רש"י לפרש שהוציא שתי ידי והחזיר אחת. הרי יכול היה לפרש שאת אותה פרסה שהוציא, החזיר. ואותה פרסה מותרת? ! [וראה במאירי שפירש דברים כפשוטם וכפי

36. אבל לרבנן שהתירו גמל במעי פרה אפילו כשנולד, אין צורך בפסוק כדי להתירו על ידי שחיטת אמו. לפי שאין כל חילוק בין אם הוא

דאמר רבי שמעון: קלוט בן פרה — אסור! כלומר, אם ילדה פרה ולד שפרסותיו קלוטות כפרסות הגמל ואינן שסועות, שהוא סימן טומאה, אף שהוא נולד מפרה טהורה, אסור.

ודבר זה נלמד מכך שאיסור גמל באכילה, נכתב בתורה פעמיים. [א. בספר ויקרא יא ד, "אך את זה לא תאכלו, את הגמל". ב. בספר דברים יד ז].

ממקום אחד למידים לאסור גמל שנולד מן הגמלה, ומן המקום האחר למידים לאסור גמל [כלומר ולד שיש לו צורת גמל שפרסותיו קלוטות] הנולד מן הפרה.

ובדבר זה, נחלק רבי שמעון על חכמים, הסוברים ש"היוצא מן הטהור — טהור",

אף אם יש לו צורת טמא.

אולם, אף רבי שמעון מודה, כי **הני מילי**, איסור זה של קלוט שנולד מפרה, הוא רק **היבא** כאשר דכבר יצא לאויר העולם.

אבל, אם עוד לא נולד, אלא נמצא הולד הקלוט **במעו אמו** לאחר שנשחטה, **שרי**.⁽³⁷⁾

וזהו שדורשים מ"פרסה", וכדברי המתניא דלעיל: עובר שאין לו אלא פרסה כלומר שאין פרסותיו סדוקות — אכול! ומותר.⁽³⁸⁾

עולא חלק על דברי רב יהודה בשם רב, **אמר רבי יוחנן**: ואם הוציא העובר **אבר** והחזירו — אף האבר עצמו מותר!⁽³⁹⁾

אמר ליה רב יהודה לעולא: והא רב ושמואל

כל היתרו הוא רק מגזירת הכתוב "כל בבהמה תאכלו", ואף הקלוט בכלל זה.

38. ואילו מה שכתוב במתניא "פרסה החזיר", לאו בדוקא נאמר. ועיקר הדין שלמידים מן הפסוק, הוא להתיר ולד שפרסתו קלוטה לדעת רשב"ג. רש"י.

וברא"ה ביאר, שנקט "החזיר" בדוקא, כדי להשמיענו שאפילו עובר קלוט הנמצא במעי פרה, מועילה החזרה כדי להתיר את "מקום חתך" שבו. והחידוש הוא, שלא נאמר שחזרת האבר היוצא מועילה רק לעובר רגיל, אבל לא לקלוט, כיון שעם יציאתו ולידתו הוא נאסר, ולכן לא יחזיר כשאר עוברין ואף מקום חתך שבו יאסר אפילו כשהחזירו, קא משמע לן שאף לקלוט מועילה חזרתו להתיר מקום החתך שלו, בעודו בן פקועה.

39. הגר"ש רוזנבוסקי [זכרון שמואל סימן ע"ד]

בפנים, היינו קודם לידה, ובין אם הוא בחוץ. שהרי שניהם מותרין. ודרשה זו, אינה נצרכת אלא לרבי שמעון [תוספות].

37. לקמן [עד א] מבואר בגמרא שאם הושיט ידו למעי בהמה ושחט עובר בן ט' שבתוכה, נחשב הדבר כשחיטה מועילה.

ובקובץ ענינים [להגרא"ו] נקט לפי זה, שאם הושיט ידו למעי בהמה ושחט עובר קלוט שבמעיה, שאין זו שחיטה. כי הרי אם יוצא הקלוט לאויר העולם, לא מועילה בו שחיטה להתירו, ולכן, גם כאשר הוא נמצא במעיה של אמו, לא תועיל בו השחיטה שם כדי להתירו.

ולפי זה הוכיח לענין הנידון בהיתרו של בן פקועה הניתר מחמת שחיטת אמו [האם העובר עצמו נחשב כשחוט, או עצם זה שהוא נמצא במעי אמו הוא מותר, וכפי שדרשו "כל בבהמה תאכלו"]. כי אם הוא נחשב כשחוט, הרי קלוט כשהוא במעי אמו אינו ניתר בשחיטה זו, אלא

לא ישתנה דינם, וטרפה הם.

אבל, כשפרט לך הכתוב גבי חטאת שיצתה חוץ למחיצתה, ואפילו אם חזרה שוב לתוך מחיצות העזרה, אסור [וכפי שנאמר [ויקרא י יז יח] בשעיר חטאת של מוספי ראש חודש ביום שמיני למילואים ששרפוהו אהרן ובניו, וקצף עליהם משה "מדוע לא אכלתם את החטאת? הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", ודורשים מכך, "פנימה" היתה, שלא יצאה מחוץ לעזרה. ומשמע מכך, שאם יצאה החטאת חוץ למחיצתה היא היתה נפסלת, ובת שריפה היא, ולא מועילה בה חזרה. ומדוע היתה התורה צריכה לפרט שאין לה תקנה, הרי כיון שיצאה חוץ למחיצתה, שוב אין לה תקנה לעולם, וכפי שלמידים משום "בשר בשדה טרפה לא תאכלו"?

אלא, מוכח, כי רק חטאת, הוא דפרט רחמנא בה. ללמדנו, שדוקא חטאת אסורה לעולם אם יצאה חוץ למחיצתה, אבל כל

דאמרי תרוייהו "אבר עצמו אסור". ולא כדבריך בשם רבי יוחנן.

אמר ליה עולא: מאן דיהיב לן מעפרא דרב ושמואל, ומלינן עיינין [מי יתן לנו מעפרם (40) של רב ושמואל, ונמלא בהם עיינינו! (41)]

אלא, אף שמכבדים אנו כל כך את דברי רב ושמואל, מכל מקום, בדבר זה סוברים אנו כרבי יוחנן, לפי שטעמו עמו.

הכי אמר רבי יוחנן: הכל, כל אלו שנאמר בהם דין "מחיצה" [כגון, עובר במעי אמו, שמחיצת הרחם מתירתו אף בלא שחיטה, וכגון בשר קדשי קדשים, שחומות העזרה הן מחיצתו, או קדשים קלים, שחומות ירושלים הן מחיצתם], היו בכלל הדין של "בשר בשדה טרפה לא תאכלו". כלומר, שכאשר הם יוצאים חוץ למחיצתם, דינם כטריפה. ולכאורה, הוא הדין אם חזרו לתוך מחיצות,

חזרתו לתוך אמו — נותר. כיון שנחשב "בהמה בבהמה". ולכן חל עליו בשנית הדין ששחיטת אמו מתירתו, ובטל ממנו דין טריפה. [וראה שם שנקט הגר"ש והוכיח בשחיטת הרא"ש ובעל המאור להלן, כפי הצד השני בחקירה זו. שחל עליו דין "יוצא" וחזרתו מתירתו. וראה שם באורך בענין זה].

40. פירש בערוך [ערך עפר] כי מרוב החביבות היינו ממלאין עיינינו מעפר קיברן. אבל מכל מקום, בדבר זה אנו שומעין לרבי יוחנן. [וכן כתב רבינו גרשום בבבא בתרא קעא ב].

41. כתב הראב"ד בתמים דעים [סימן קפה], מה שנוהגין אחר הקבורה שנופלים על הקבר

דן ביסוד מחלוקת עולא בשם רבי יוחנן ורב יהודה אמר רב, והעמיד בזה ב' אופנים:

א. לדעת רב, כאשר יצא האבר ממקומו, חל עליו דין "יוצא", ולכן פקעה ממנו האפשרות שיהא נותר על ידי שחיטת האם, ואסור לעולם. ורבי יוחנן סבר, שכל עוד לא הגיעה שעת השחיטה, לא חל עליו דין "יוצא". ואם חזר לתוך אמו קודם שחיטה, אין בו כל צד איסור. ורק אם בשעת השחיטה הוציא האבר, חל עליו דין "בשר בשדה טריפה". ולדעת שניהם אם חל איסור על האבר, שוב אינו פוקע. והמחלוקת היא האם חל איסור על האבר קודם שחיטת האם.

ב. אף לדעת רבי יוחנן, כיון שיצא האבר, חל עליו דין "יוצא" וטרפה הוא. אלא שסבור, שעם

רק בתוך מחיצות ירושלים] שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתם, כגון עובר במעי אמו, כיון דהדור, אם חזרו לתוך מחיצתם, שרי. (42)

(43)

זהו טעמו של רבי יוחנןאני סבור כמוהו. מיתובי לעולא, מהא דתניא: נאמר [שמות כב ל] "בשר בשדה טרפה לא תאכלו".

מה תלמוד לומר? מדוע קרא הכתוב דבר זה בשם "טריפה"? ולכאורה, היה צריך הכתוב לומר "בשר בשדה, לא תאכלו"?

לפי שמצינו [להלן] יתבאר היכן מצינו דבר זה [במעשר שני וביכורים] [שהותרו באכילה

ונושקין העפר, אינו אלא דרך כבוד למת. ודוגמא לדבר ממה שאמרו "מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן בעיינין". וכן כתב בבית יוסף [יו"ד שעז] בשם הכל בו. אולם בדרכי משה שם [ס"ק ה] כתב שעכשיו אין נוהגין כן.

42. הרמב"ן הביא שהקשו על כך, שלכאורה חטאת זו היא "דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל", וקיימא לן שכל דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל, הרי לא ללמד על עצמו בלבד יצא, אלא ללמד על הכלל כולו. ואם כן, מחטאת נלמד שיציאה חוץ למחיצה אוסרת אף בחזרה, ויהיה הדין כך בכל דבר התלוי במחיצה, ולא רק בחטאת?

ותירץ הרמב"ן: אכן החטאת מלמדת על הכלל, אך הלימוד הוא באופן הזה: מה חטאת, מיוחדת בכך שהיא קדשי מזבח, אף כל קדשי מזבח שיצאו וחזרו, אסורין. אבל שאר דברים, שאינם קדשי מזבח אלא חולין, הם אינם בכלל הזה, ואין ללמד מדין החטאת. ולכן העובר, כיון שחולין הוא, אם הוציא ידו והחזירה, מותרת היד.

43. בכור תמים, הנאכל לכהנים ואסור באכילה חוץ לירושלים [וכפי שנאמר (דברים יב יז) "לא תוכל לאכול בשעריך"], אם יצא, ואכלו הכהן, לוקה משום שני לאוין אלו. ואם חזר, ואכלו הכהן, אינו לוקה אלא משום לאו דטריפה. לפי שמאסור יציאה חוץ לירושלים, בא הבכור לתיקונו על ידי החזרה [מנחת חינוך תמ"ה]

44. הקשו התוספות: לעיל שנינו שצריך לימוד מיוחד מ"פנימה" לחטאת, שאם יצאה חוץ למחיצתה, שוב אין לה היתר. והרי אפשר ללומדה מ"בשר בשדה", ולמה נדרשה במיוחד? ותירצו התוספות: אם לא היתה דרשה מיוחדת ל"חטאת", היינו למידים מהיקש למעשר שני וביכורים [כדדרשינן במכות ז א] שנאמר בהם [דברים יב יז] "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך" וגו'. ו"צאנך" היינו חטאת ושלמים. וכיון שהוקשו באותו הפסוק למעשר, היינו מתירין אותם על ידי חזרה. ולכן נצרכה דרשה מיוחדת, כדי לאסור החטאת אף כאשר חזרה

43. בכור תמים, הנאכל לכהנים ואסור באכילה חוץ לירושלים [וכפי שנאמר (דברים יב יז) "לא תוכל לאכול בשעריך"], אם יצא, ואכלו הכהן, לוקה משום שני לאוין אלו. ואם חזר, ואכלו הכהן, אינו לוקה אלא משום לאו דטריפה. לפי שמאסור יציאה חוץ לירושלים, בא הבכור לתיקונו על ידי החזרה [מנחת חינוך תמ"ה]

44. הקשו התוספות: לעיל שנינו שצריך לימוד מיוחד מ"פנימה" לחטאת, שאם יצאה חוץ למחיצתה, שוב אין לה היתר. והרי אפשר ללומדה מ"בשר בשדה", ולמה נדרשה במיוחד? ותירצו התוספות: אם לא היתה דרשה מיוחדת ל"חטאת", היינו למידים מהיקש למעשר שני וביכורים [כדדרשינן במכות ז א] שנאמר בהם [דברים יב יז] "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך" וגו'. ו"צאנך" היינו חטאת ושלמים. וכיון שהוקשו באותו הפסוק למעשר, היינו מתירין אותם על ידי חזרה. ולכן נצרכה דרשה מיוחדת, כדי לאסור החטאת אף כאשר חזרה

"לפי שמצינו במעשר שני ובכורים, שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו – מותרין".

שואלת הגמרא: היכן מצינו שמותרין?

מבארת הגמרא: לומדים זאת מדכתיב [דברים יב יז] "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך, ותירושך, ויצהרך, ובכורות בקך וצאנך, וכל נדריך אשר תידור ונדבותך ותרומת ידך".

"מעשר דגנך ותירושך ויצהרך", זה מעשר שני. "ותרומת ידך" אלו הביכורים.

ומשמע, כי רק "בשעריך", חוץ לירושלים, הוא דלא תיכול, וכדכתיב "ואכלת לפני ה' אלהיך", ואסור להוציאם משם לאחר שכבר

אמר רבה: מכך שנקראה "טרפה", למידים אנו שדינו הוא כטרפה. מה טרפה, כיון שנטרפה שוב אין לה היתר לעולם, (45) אף בשר, אבר מבשר העובר, כיון שיצא חוץ למחיצתו, מחוץ לגופה של אמו, שוב אין לו היתר לעולם. שאף אם יחזור האבר לתוך הרחם, ישאר באיסורו. (46)

הרי מבואר בברייתא זו מפורשות, שהאבר עצמו היוצא מחוץ לבהמה, אסור לעולם. ולא מועילה בו החזרה להשיבו להיתרו, וקשה מכך לדברי עולא אליבא דרבי יוחנן, שאמר "אבר היוצא עצמו, מותר".

מסיקה הגמרא: תיובתא דעולא, תיובתא.

אמר מר, בברייתא ששינו לעיל:

למחיצתה.

46. המנחת חינוך מצוה ט"ו, דן לגבי לחם הפנים ושתי הלחם הנפסלים על ידי הוצאתם ממחיצתם. ונקט, שעל אף שהם נפסלים, מכל מקום, לא עוברים עליהם באיסור של דבר שיצא חוץ למחיצתו. לפי שדוקא בשר שיצא חוץ למחיצתו אסור משום שהוא נידון כטרפה, אבל בדבר אחר, כגון לחם הפנים ושתי הלחם, לא נאמר לאו זה.

ודייק כן מדברי הרמב"ם [מעשה הקרבנות יא הנו], שלענין איסור אכילה מחוץ למחיצה, כלל הרמב"ם בשר חטאת, אשם, ושיירי מנחות. אולם לענין דין טריפה באיסורי אכילה אף אם חזרו למקומם, נקט הרמב"ם רק בשר קדשי קדשים וקדשים קלים, ולא הזכיר את שיירי המנחה בכלל איסור טריפה זה. ומשמע, שדבר שאינו בשר, לא חל בו איסור טריפה על ידי הוצאתו חוץ ממקומו.

[ולענין מקור איסור לחם ושיירי מנחות שיצאו וחזרו למקומם, ראה מנחת חינוך שם].

45. הבית יוסף [יו"ד סימן מ"א] דן לגבי נקב שנעשה בטרפס הכבד, שאם נסתם בשומן או שנקרם עליו קרום מחמת המכה, הרי זו סתימה ואינו טרפה. ובספר שערים מצויינים בהלכה, הביא שהקשה הפרי חדש על כך, שאם כן, הרי לנו טריפה שיש לה היתר. ולא כפי המבואר בגמרא כאן?

ותירץ, דין זה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר, הוא רק כאשר נעשה הדבר על ידי אדם [כלומר שבעינין מעשה כדי לבטל הטריפה, ולא נעשה הדבר ממילא]. אך טריפות דממילא, כגון זו שדן בה הבית יוסף, אין הכי נמי, יש לה היתר.

אכן, בגמרא לעיל [מח א] מובא שישנו פסול החזרו להכשרו. כגון ריאה שניקבה, ודופן סותמה "והוא דסביך בישראל". ובאופן זה וכיוצא בזה, כשר.

קלטהו מחיצות החומה.

אבל, אם יצאו חוץ למחיצתן, וחזרו לירושלים, מותרין. (47)

במערבא [ארץ ישראל] מתנו הכי, שנו כן את מחלוקתם של רב ורבי יוחנן:

רב אמר, יש לידה לאברים. ואבר היוצא, הריהו כילוד, ושוב לא מועילה החזרה כדי להתירו בשחיטת אמו.

ורבי יוחנן אמר, אין לידה לאברים. ואבר היוצא אינו נחשב כילוד, וכיון שנכנס חזרה, שב להיות כחלק מן העובר, וניתר על ידי שחיטת אמו.

שואלת הגמרא: מאי בינייהו, בין שני הביאורים במחלוקת רב ורבי יוחנן? והרי לפי שניהם המחלוקת היא האם חזרת האבר לתוך האם, מתירתו או לאו?

מבאר הגמרא: איכא בינייהו למיפר, האם יש לאסור את מיעוט אבר שנשאר בפנים, כאשר מקצת היד נשארה בפנים.

לפי הביאור הראשון, עיקר האיסור הוא בעצם יציאת האבר מחוץ לגוף הבהמה. וכיון שאותו מיעוט נשאר בפנים, אין לאוסרו.

אולם לפי הביאור השני, סיבת האיסור היא בכך שמחשיבין את האבר כילוד, ולכן אף המיעוט שנשאר בתוך הבהמה הוא כמי שנולד, ואסור אף הוא בלא שחיטה. (48)

מסתפקת הגמרא:

איבעיא להו: לדברי האומר אין לידה לאברים, מה יהא הדין אם הוציא העובר את ידו, והחזירה, וחזר והוציא אף את ידו השניה, והחזירה, וכך חזר והוציא בכל פעם אבר אחר נוסף, עד שבסוף השלימו לרובו — מחור?

האם דנים זאת כלידה כיון שיצאו רוב אבריו, או כיון שסוף סוף החזירם, אין יציאתם נחשבת. ולפי בעית הגמרא הזו, הקשו הרא"ש ובעל המאור על שיטת רש"י:

א. הרי על רבי יוחנן הקשתה הגמרא ונשארה בתיובתא, ואם כן קשה, וכי הגמרא מסתפקת לדעת מי שאין הלכה כמותו?!

ב. אם לדעת רבי יוחנן מועילה חזרת האבר להתירו לגמרי, היאך יצטרפו האברים הללו שחזרו והותרו, להשלים לרובו ולהחשיבו כ"יוצא" ו"נולד"?

לפיכך נקטו כפירוש הרי"ף שפירש דברי הגמרא כך:

לפי לישנא זו ששנו במערבא, מודה רבי יוחנן שלאבר שיצא אין תקנה, ואסור אף אם

47. הקשו התוספות: מנין להוכיח שאם חזרו מותרין? והרי יתכן שבפסוק נאמר ש"בשעריך" היינו שאסור לאכלם מחוץ לירושלים, אלא יש להביאין לירושלים. אך לא נאמר בזה כלום לענין דינם אם נכנסו ויצאו?

ותירצו התוספות על פי דברי הגמרא במכות יט ב שמשמע שם כי חיוב המלקות על איסור אכילת תרומה שלא במקומה, אינו אלא עד שיכנסו ויצאו.

48. כך פירש רש"י. ולהלן מסתפקת הגמרא לדעת האומר אין לידה לאברים, אם הוציא העובר ידו והחזירה, והוציא ידו השניה והחזירה, והמשיך והוציא שאר אבריו בזה אחר זה והחזירם, עד שבסך הכל הוציא את רוב אבריו.

אם תמצני לומר "כיון דהדר חזר האבר, הדר", ושוב אינו כילוד, יש להסתפק מה יהא הדין באופן זה:

אם הוציא עובר את ידו, ובא אדם וחתכה. וחזר העובר והוציא את ידו האחרת, וחתכה אדם, וחזר העובר והוציא אבר נוסף ובא אדם וחתך אף אותו, וכך הלאה, עד שהשלימו לרובו — מהו? (50)

מי אמרינן, הא סוף סוף נפיק ליה רובא, רוב העובר יצא בחוץ על ידי חתיכות אלו.

מי אמרינן, הא נפק ליה רובא, הרי סוף סוף יצאו רוב האברים החוצה [אף שחזרו] ומשום כך יחשב העובר כילוד, שהרי בסך הכל רובו היה בחוץ.

או דלמא, כיון דהדר, שהחזיר את אותם אברים פנימה, הדר. הרי חזרה זו נחשבת כחזרה, ואין העובר נחשב כילוד. (49)

ודנה הגמרא בספק נוסף העולה מתוך צדדים אלו:

והחזירה. ואין יתכן לומר דלא הוי לידה. והרי ישנה לידת רוב אברים שיצאו?

וביאר שם [וכעין סברא זו נמצא ב תבואות שור סימן י"ד ס"ק י"א בענין אחר] שדין לידה לאברים לא מועיל אלא רק לאברים הילודים עצמם. אבל אין הוא מועיל לשאר האברים, שהם המיעוט הנשאר בפנים. לפי שכדי להחשיב את כל העובר כנולד, צריך שתהא לידת רובו עצמו של העובר, ורק מכח לידת עצמו נחשב כולו כילוד. אולם כל אבר ואבר, שיש בהם דין לידה לכל אחד בפני עצמו, אין צירופם מועיל שייחשבו כרוב כדי להחשיבו כולו כילוד.

50. הקשו התוספות, הרי משנה היא בנדה [כח א] האומרת: יצא מחותך או מסורס, עד שיצא רובו. דהיינו, שיציאת רובו, בכל אופן שהוא, נחשבת כלידה. ואם כן, במה מסתפקת הגמרא כאן?

ותירצו, שלענין טומאת לידה, טמאה האשה בכל אופן שיצא רוב הולד. אולם כל זה מתייחס רק לרוב שיצא כבר, ואשר מחשיבה כילודת. אך לא למיידים משם מה דינו של המיעוט הנשאר בפנים. ועל זה מסתפקת הגמרא כאן.

והקשה החזון איש [י"ד סימן קי"ז ס"ק ו'], הרי פשוט הדבר שאם יצא רובו ביום ראשון

חזר. ועל זה שאלה הגמרא "מאי בינייהו?" ותירצה, למיסר מיעוט אבר שבפנים. דהיינו, שלפי לישנא זו המחלוקת בינו לרב, היא האם האבר נחשב רק כ"יוצא", או ש"נולד" הוא, ונאסר כל האבר. ובענין זה נפסקה הלכה כרבי יוחנן לפי לישנא זו, שהאבר היוצא אסור, אך אין לידה לאברים. ועל כך הסתפקה הגמרא לגבי הוציא ידו והחזירה וחזר והוציא וכו'.

[ראה בזכרון שמואל סימן ע"ד, שהוכיח מקושת הרא"ש ובעל המאור שחזרת האבר מבטלת ממנו דין זה. (וראה חקירה בענין זה)]

49. ספק זה נשאל רק לדעת האומר אין לידה לאברים. שהרי למאן דאמר יש לידה לאברים, הרי שכל אבר שיצא נחשב כילוד בפני עצמו, ואין החזרה מועלת לו לבטל דינו כילוד. רש"י הרמב"ם לא הזכיר כלל את ספק הגמרא בענין זה. ובמגיד משנה [מאכלות אסורות ה' י] כתב שאולי גירסת הרמב"ם בגמרא היא "איבעיא להו, לדברי האומר יש לידה לאברים" וכו'. ואמנם לדברי האומר אין לידה לאברים, לדעת הרמב"ם אין כל ספק וודאי אם הוציא ידו והחזירה אין זה נחשב הוצאה.

ובספר שחיטת חולין העיר, שלמאן דאמר יש לידה לאברים, מה הספק בהוציא ידו

ואם כן, ודאי כילוד הוא.

או דלמא, יציאת רוב אבריו באופן זה אינה נחשבת ללידה, כי יציאת רובא בבת אחת בעינינו, כדי להחשב ללידה.⁽⁵¹⁾

א-טט תא שמע ממה ששינינו במשנתנו, זה הכלל: כאשר חותך אדם דבר שהוא מגופה של הבהמה בעודה בחייה ומניחו בתוכה, אסור באכילה אף לאחר שחיטתה.

ודבר שאינה גופה, אלא עובר הנמצא בתוכה, לאחר שנשחטה, מותר.

ומדייקת הגמרא: הרי את הדין שהחותך מן העובר ומניח החתיכה בתוך הבהמה, ומותרת החתיכה באכילה, כבר שינינו

בתחילת משנתנו. ואם כן, דברי משנה אלו "ושאינן גופה — מותר", לאתווי מאי? מה הם באו להוסיף? לאו, לאתווי כהאי גוונא, דין זה, שאם חתך את רוב חלקי העובר ונשאר מיעוטם בפנים, שמותר מיעוט זה באכילה, וזוהי כוונת משנתנו באומרה "ושאינה גופה מותר"?!

אך דוחה הגמרא אפשרות זו:

לא! משנתנו באה לאתווי, לרבות את דינו של עובר "קלוט" במעי פרה.

דהיינו שהיו פרסותיו של העובר "קלוטות", שלא היו סדוקות כמו סדוקות הפרסות של בהמות כשרות, אלא היו סגורות כמו של גמל. ומחדשת המשנה, שאם נמצא כשהוא

מהיום הראשון ומתחילת הלידה.

51. כתב הפרי תואר [סימן י"ד ס"ק ב], שאם חתך העובר לחתיכות בעודו במעי אמו, וקודם שנשחטה האם הוציא רוב האברים לחוץ, הרי שמיעוט האברים שנותרו בתוך האם, ניתרים בשחיטתה. דהיינו, שלא נסתפקה הגמרא אלא כאשר חתך כל אבר ואבר לאחר שיצאו כל אחד בפני עצמו לאויר העולם, שבזמן היציאה היה המיעוט שבפנים מחובר לרוב אלא שאחר כך נחתכו ונפרדו. אבל כאשר נחתכו כבר קודם שיצאו לחוץ, בזה ודאי אין המיעוט שבפנים נגרר ומתייחס לרוב האברים שיצאו.

אמנם התבואות שור [שם סימן י"ד ס"ק י"ד] דייק מלשון רש"י לקמן [סט א ד"ה לאתווי] שכתב "ורובו יצא מחותך" וכו'. דמשמע שמעמיד את ספק הגמרא אף באופן זה שביציאתו כבר היה מחותך. ולא דוקא שנחתך בחוץ.

ומיעוטו ביום שני, מונים לה ימי טהרה מיום ראשון בלבד. ומעתה, לפי דברי התוספות המיעוט שבפנים לא נחשב ילוד, אם כן, מדוע אין מונים לה ימי טהרה מיום שני שהרי המיעוט שיצא ביום השני, נחשב לו כאילו אז נולד? ותירץ: לגבי טומאת לידה, צריך שהיוצא מגוף האם ייחשב ולד. ואילו מיעוט זה שנשאר בתוך האם, אינו נחשב ולד. ולכן אין מונין לטהרה מיום שיצא אלא מיום קודם, שבו יצא רוב הולד ויום זה נחשב ליום הלידה. אולם לגבי הנידון כאן שהמיעוט הנותר בפנים יהיה ניתן בשחיטת האם, הרי שאין צריך שייחשב ולד. אלא כך מה שנמצא בתוך האם, אפילו אבר בודד, ניתן בשחיטתה.

בספר שחיטת חולין נקט ליישב, שלגבי רוב שיצא ביום הראשון ומיעוט שיצא ביום השני, נחשב הדבר כלידה אריכתה. ודומה לראיית דם שאף על פי שנמשכת כמה ימים, מונים רק